

סמסטר א' תשפ"ד, 2023-24

שיטות מחקר איכותניות – שיעור
ד"ר אורנה בלומן

שיעור: יום ד' 08:00-12:00

שעות קבלה סימסטר א': בתום הפגישה, עד 12:30, לפי קביעה מראש (טל: 048240155)

מטרת הקורס

בעשורים האחרונים מחקר איכותני תופס מקום הולך וגדל במדעי החברה. מחקר איכותני (לפעמים מוכר גם כ"מחקר איכותני") עוסק בחקר תופעות מתוך מגמה להבין אותן ואת משמעויותיהן עבור אנשים שהתנסו בהן. הוא מנסה להתקרב לעולמם של הנחקרים באמצעות איסוף נתונים שהם עצמם הפיקו, בלשונם ובאמצעים נוספים שהם בחרו. יתרון נוסף של המחקר האיכותני הוא מערך מחקר גמיש המאפשר לחוקרים להתאים את שיטת החקירה להתפתחויות בשדה הנחקר במהלך איסוף הנתונים והקשר עם הנחקרים.

לרוב, כלי המחקר הם תצפיות, ראיונות וניתוח מסמכים, והמידע הנאסף הוא תיאורי. כדי לנתח את הממצאים התיאוריים שקיבלו מהנחקרים, החוקרים משתמשים בהמשגות שמקורן בהכרות עם המחקר המדעי על נושא המחקר, ובהתרחשויות בשדה. אלה מהוות בסיס לתובנות לוגיות התומכות בניחות הנתונים על ידי החוקרים. מחקר איכותני מתאים לחקירת עומק של תופעה, במיוחד כאשר אין לה חוקיות ברורה ו/או מובהקת או תופעה שכמעט ולא נחקרה בעבר.

בקורס נדון בעקרונות הידע המדעי, נסקור את ההנחות הפילוסופיות העומדות בבסיסן של שיטות החקירה הכמותיות ושיטות החקירה האיכותניות, ונציג בקצרה את הפרדיגמות העיקריות המקובלות במדעי החברה כיום כדי לעמוד על יחסן למחקר איכותני. במהלך הקורס ינתן דגש רב לתרגול העקרונות השונים ולהתנסות ראשונית בשדה.

דרישות הקורס

□ נוכחות:

• נוכחות חובה לאורך כל הפגישה

בשיעורים בזום:

- חובה לפתוח מצלמות בעת השיעור לאורך כל הפגישה
- חובת נוכחות מחייבת השתתפות ממקום שקט המאפשר השתתפות רציפה בצורה נאותה וביצוע מטלות במהלך הפגישה
- להשתתפות בשיעור יש להשתמש במחשב (ולא בסמארטפון)
- השתתפות בפגישה לא תתאפשר במהלך נסיעה, קניות, סידורים וכד'

□ עמידה בלוחות הזמנים של הקורס ושל המטלות:

• של דיונים ומטלות "קטנות" ו"גדולות" במהלך הפגישות השבועיות

□ התעדכנות שוטפת בשינויים:

• מבנה הקורס דינמי. לכן צפויים שינויים קלים בלוחות הזמנים ובמטלות לפי ההתפתחויות. **נא הקפידו להתעדכן.**

□ מטלה מסכמת בקורס ("גדולה"):

- חובה להכין ולהגיש עבודת סיכום שתשקף התנסות בחומר הנלמד.
- (ערכה הצפוי 70% מהציון הסופי ותלוי בהתפתחויות במהלך הסימסטר; מידע מדויק ימסר בהמשך)

הרכב הציון***

□ נוכחות, אי-איחורים, מטלות "קטנות" שתבצענה במהלך הפגישות השבועיות: 30% מהציון הסופי*

□ מטלה מסכמת ("גדולה") בקורס: 70% מהציון הסופי*

* ערך צפוי מהציון הסופי לפי ההתפתחויות במהלך הסימסטר

*** בבקשה שימו לב כדי שתוכלו להתנהל בתבונה במהלך הסימסטר:

- * יתכנו שינויים קלים במתווה הקורס ובמרכיבי הציון לפי ההתקדמות. במידת הצורך תפורסם הודעה.
- * בתרגילים שיהיו קשורים לפעילות בכיתה- מי שלא יהיה נוכח בפגישות הרלוונטיות לא יוכל להגיש את התרגיל. לכן, היעדרות מהשיעורים עלולה לפגוע ביכולתכם להשיג ציון מיטבי, והיא כולה באחריות הסטודנטים. במידה ובמהלך הסימסטר יבטלו תרגילים, ערכם במרכיבי הציון הסופי יתווסף לתרגיל המסכם. **נא הקפידו להתעדכן**

ציון מעבר בקורס 70.

חומר הקריאה :

◀ ◀ מומלץ מאוד כספר מלווה לקורס בספר זה תמצאו מענה כמעט לכל בעיה שתתעורר בעבודתכם במהלך הקורס. העזרו בו שקדי, אשר. 2003. מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני – תאוריה ויישום. ת"א: הוצאת רמות.

מקורות נוספים לרשותכם :

- צבר בן -יהושע, נעמה 2001. **המחקר האיכותני**. ת"א: מודן
- שלסקי, שמחה ואלפרט, ברכה. 2007. **דרכים בכתובת מחקר איכותני**. משרד החינוך: כליל
- צבר בן- יהושע, נעמה 2001. **מסורות וזרמים במחקר האיכותני**. ת"א: דביר
פרקים חשובים בספר זה:
 - צבר בן - יהושע, נ. מבוא: ההיסטוריה של המחקר האיכותני, השפעות וזרמים. 13--28.
 - דושניק ל. וצבר בן - יהושע, נ. 2001. אתיקה של המחקר האיכותני. 343--368.
 - אלפרט, ב. כתיבה במחקר איכותני. , 369--404.
 - מומלץ לעיין: חלק ב: יישומי המחקר האיכותני: 405--580.
- Bryman, Alan. 1998. **Quantity and Quality in Social Research**. Routledge
- Creswell, W. John. 2007. **Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches**. Sage
- van Maanen, John. 1995 **Representation in Ethnography**. Sage.
- van Maanen, John. 1988 **Tales of the field: on writing ethnography**. U. of Chicago Press
- van Maanen, John. 1998 **Qualitative studies of organizations**. Sage

סטודנטים יקרים,

אם יש לכם לקות למידה או מוגבלות/בעיה רפואית שעשויה להשפיע על לימודיכם, ושביגה אתם זקוקים להתאמות אנא פנן לדיקנאט הסטודנטים למדור נגישות ולקויות למידה: דוא"ל LDA@univ.haifa.ac.il טל: 04-8249265

לאבחון והתאמות בגין לקות למידה ו/או הפרעת קשב יש לפנות ליה"ל: דוא"ל mhait@univ.haifa.ac.il טל: 04-8249022

סטודנטים שיש ברשותם מכתב התאמות מהאוניברסיטה וזקוקים להנגשה בקורס מוזמנים לפנות אליי בשעות הקבלה או במייל [בסמוך לתחילת הקורס](mailto:mhait@univ.haifa.ac.il)

הנה

הערה: למשתתפים רקע לימודי מגוון. מטרת הקורס לענות על הצורך ליצור תשתית מתודולוגית דומה לכל תלמידי המ"א. הנחת המוצא היא של ידע קודם בשיטות כמותניות, וחשיפה לא-מסודרת לשיטות מחקר איכותניות; בעלי ידע קודם שירצו להציע רעיונות מוזמנים לפנות למרצה בשעת הקבלה.